

Projekts “Baltic youth research(ers) up – graded: long term impact on youth field”

Jauniešu migrācija: dati, pētījumi, tendences

Pētījuma rezultātu pirmais ziņojums

Jaunatnes līderu koalīcija

2017

Saturs

Ievads.....	3
Jauniešu mērķgrupas statistisks raksturojums.....	4
Jauniešu migrācijas raksturojums: statistika.....	5
Jauniešu migrācijas raksturojums: emigrējušo aptaujas dati.....	7

Ievads

Viens no būtiskākajiem izaicinājumiem gan Latvijā, gan citās Eiropas valstīs ir cilvēkkapitāla saglabāšana, ko apdraud dažādi riski – iedzīvotāju skaita samazināšanās dabiskās kustības rezultātā (demogrāfija), emigrācija uz citām valstīm (bieži vien ekonomisku apsvērumu dēļ), un migrācija no lauku teritorijām uz lielākām apdzīvotām vietām savas valsts ietvaros. Latvijas galvenais ilgtermiņa attīstības plānošanas dokuments “Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030. gadam” kā vienu no svarīgākajām vērtībām, uz kā balstās valsts attīstības vīzija, iezīmē tieši cilvēkkapitālu. Šī resursa attīstīšanai ir nepieciešama gan kvalitatīva dzīves telpa, gan ekonomiskie priekšnoteikumi. Attīstības plānošanas dokumenti pievērš uzmanību šo priekšnoteikumu nodrošināšanai un risku mazināšanai gan tieši, gan pastarpināti. Tā kā iedzīvotāju skaita samazināšanās Latvijas politikas plānošanas dokumentos tiek atzīta kā viens no būtiskākajiem riskiem veiksmīgai valsts attīstībai, arī migrācijas tēma tiek skatīta dažādos tās aspektos.

Šis pētnieciskais ziņojums ir daļa no Erasmus+ programmas projekta “Baltic youth research(ers) up – graded: long term impact on youth field”, kura mērķis ir apzināt jauniešu migrācijas problemātiku Latvijā, Lietuvā un Polijā, un sagatavot ieteikumus politikas veidotājiem sekmīgu migrācijas rīcībpolitikas aktivitāšu izstrādei un ieviešanai. Šajā ziņojumā sniegts īss statistisks jauniešu mērķgrupas raksturojums, iekļaujot pieejamos statistiskas datus, kā arī no Latvijas emigrējušo jauniešu mērķgrupas aptaujas datus. Savukārt otrs projekta ziņojums (atsevišķā failā) veltīts migrācijas politikas pārskatam un analīzei, apzinot nacionālā un vietējā līmeņa plānošanas dokumentus, kas tieši vai netieši vērsti uz migrācijas jautājumu risināšanu.

Lai gan migrācija jau daudzu gadu garumā tiek definēta par vienu no būtiskākajām sociālajām tendencēm sabiedrības skaitliskā un cilvēkkapitāla aspektā, tomēr joprojām ir ļoti ierobežota datu un padziļinātas informācijas pieejamība par šo tēmu. Tieši datu pieejamību arī var identificēt kā būtiskāko šķērslī migrācijas padziļinātā izpētē.

Jauniešu mērķgrupas statistisks raksturojums

2017. gadā Latvijā pastāvīgi dzīvoja 1 950 116 iedzīvotāji. No tiem 250 741 ir jaunieši vecumā no 13 līdz 25 gadu vecumam (šādu jauniešu vecuma grupas iedalījumu nosaka Jaunatnes likums). Pēdējo 10 gadu laikā Latvijas iedzīvotāju skaits ir samazinājies par 12%, savukārt jauniešu skaits – par 42%. Šāda iedzīvotāju kopskaita un jauniešu skaita samazināšanās disproporcija determinē faktu, ka pēdējo 10 gadu laikā jauniešu īpatsvars iedzīvotāju kopskaitā arvien samazinās – ja 2007. gadā katrs piektais iedzīvotājs bija jaunietis, tad 2017. gadā vairs tikai 13%. Vidēji gadā jauniešu skaits Latvijā samazinās par 5%.

Jauniešu vecumā no 13 līdz 25 gadiem un pārējo Latvijas iedzīvotāju skaits
Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Jauniešu vecumā no 13 līdz 25 gadiem skaits Latvijā kopā un sadalījumā pa dzimumiem
Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Jauniešu migrācijas raksturojums: statistika

Oficiālās statistikas dati par migrāciju ir ļoti ierobežoti, īpaši attiecībā uz jauniešu mērķgrupu (vairums datu ir pieejami tikai par visiem Latvijas iedzīvotājiem). Pieejamā statistika liecina, ka kopējais no Latvijas emigrējušo iedzīvotāju skaits sastāda aptuveni 20 tūkstošus personu gadā, un pēdējo trīs gadu laikā tas ik gadu ir nedaudz palielinājies. Nedaudz vairāk kā 1/3 šajā kopskaitā veido jaunieši vecumā no 15 līdz 29 gadiem. Pēdējo trīs gadu laikā ik gadu no Latvijas emigrējuši aptuveni 7 tūkstoši jauniešu. Laika periodā no 2004. līdz 2016. gadam kopējais emigrējušo jauniešu skaits sastāda 121 408 personas. Visaktīvākais emigrācijas periods bijis 2008.-2011. gados, kad Latviju ik gadu pametuši vairāk nekā 10 tūkstoši jauniešu (2009. un 2010.gados – pat 17 tūkstoši). Aktīvākās emigrācijas periodā jauniešu īpatsvars kopējā emigrantu skaitā attiecīgi bijis arī lielāks, 2009. gadā sastādot pat 47%. Līdz 2010. gadam aktīvākā jauniešu–emigrantu grupa bijuši 20–24 gadīgie, bet sākot no 2011. gada – 25–29 gadīgie.

Imigrējušo skaits gadā Latvijā nepārsniedz 10 tūkstošus personu un tikai aptuveni 1/4 no tiem ir jaunieši. Pēdējo trīs gadu laikā imigrējušo jauniešu skaits svārstījies starp 2,2 un 2,4 tūkstošiem personu. Lielākā daļa no tiem ir jaunieši vecumā no 25 līdz 29 gadiem.

Emigrējušo jauniešu (15-29) skaits un pārējo (jaunāku un vecāku) emigrantu skaits
Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Piezīme: Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu.

Emigrējušo jauniešu (15-29) īpatsvars emigrantu kopskaitā

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Piezīme: Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu.

Emigrējušo jauniešu (15-29) skaits dalījumā pa vecuma grupām

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Piezīme: Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu.

Emigrējušo jauniešu (15-29) vecuma grupu īpatsvars emigrantu kopskaitā

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Piezīme: Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu.

Imigrējušo jauniešu (15-29) skaits un pārējo (jaunāku un vecāku) imigrantu skaits

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Piezīme: Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu.

Imigrējušo jauniešu (15-29) īpatsvars imigrantu kopskaitā

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Piezīme: Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu.

Imigrējušo jauniešu (15-29) skaits dalījumā pa vecuma grupām

Datu avots: Centrālā statistikas pārvalde

Piezīme: Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācija ir iedzīvotāju pārvietošanās no vienas administratīvās teritorijas uz citu pastāvīgās dzīvesvietas maiņas nolūkā vai vismaz uz vienu gadu.

Jauniešu migrācijas raksturojums: emigrējušo aptaujas dati

Papildu informāciju par no Latvijas emigrējušajiem jauniešiem sniedz pētījuma dati, kas iegūti ar Eiropas Sociālā Fonda atbalstu realizētā projekta “Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika” ietvaros (Nr. 2013/0055/1DP/1.1.1.2.0/13/APIA/VIAA/040), ko 2014. gadā realizēja LU Filozofijas un socioloģijas institūts sadarbībā ar LU Biznesa, vadības un ekonomikas fakultāti. Šie dati detalizēti analizēti Izglītības un zinātnes ministrijas 2017. gada ziņojumā “Jaunatnes politikas analītisks pārskats”.

2014. gadā īstenotās aptaujas dati liecina, ka katrs otrais jaunietis ir emigrējis uz Lielbritāniju. Tāpat populāras emigrācijas mērķ-valstis bijušas Vācija (13%) un Īrija (8%). Būtiskākie pamudinājumi emigrācijai bijuši: vēlme uzlabot savas dzīves kvalitāti (57%), neredzēju nākotni Latvijā (50%), ārzemēs bija iespēja daudz labāk nopelnīt (48%), finansiālas grūtības, nespēja „savilkt galus kopā” (43%), iespējas attīstīties (iegūt labu izglītību un/vai veidot karjeru) (41%). Tāpat jauniešu vidū izteikti biežāk nekā starp visiem emigrantiem tiek norādīts uz tādu iemeslu kā vēlmi apskatīt pasauli, gūt jaunus iespaidus un draugus (40%).

Aptuveni katrs otrais jaunietis uz ārzemēm devies strādāt, bet katrs ceturtais – mācīties vai studēt. Nedaudz vairāk kā 1/10 emigrējuši, lai pievienotos ģimenei vai veidotu ģimeni. Pirms aizbraukšanas absolūtais vairākums jauniešu ir mācījušies, studējuši (63%) vai strādājuši algotu darbu (46%). Tikai 9% bijuši bezdarbnieki.

62% no emigrējušajiem jauniešiem savā šobrīdējā mītnes zemē strādā algotu darbu. 13% studē vai mācās, bet 11% – kopj bērnus vai aprūpē citus ģimenes locekļus. 5% ir uzņēmēji vai pašnodarbinātie.

13% emigrējušo jauniešu uz Latviju dodas reizi 2-3 mēnešos vai biežāk, 31% – reizi pusgadā, bet 43% – retāk nekā reizi pusgadā. Aptuveni katrs desmitais jaunietis kopš aizbraukšanas Latvijā nav bijis ne reizes.

Katrs ceturtais jaunietis ir vairāk vai mazāk pārliecināts, ka uz Latviju neatgriezīsies, bet pārējie pieļauj iespēju atgriezties. To, kuri plāno atgriezties īstermiņā vai vidējā termiņā, gan ir neliels – 4% apgalvo, ka atgriezīsies tuvākā pusgada, bet 14%, ka tuvāko 5 gadu laikā. 14% plāno atgriezties tikai vecumdienās. Bet liela daļa – 40% – novērtē, ka varētu atgriezties tikai pie noteiktiem apstākļiem.

Kurā valstī ārpus Latvijas Jūs dzīvojat? – Top 10 (%)

Datu avots: Aptauja "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika" ietvaros 2014. gadā.

Bāze: (1) visi respondenti, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=12 491; (2) jaunieši vecumā no 15 līdz 30 gadiem, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=3 651

Kas Jūs pamudināja aizbraukt no Latvijas? (%)

Datu avots: Aptauja "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika" ietvaros 2014. gadā.

Bāze: (1) visi respondenti, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=12 491; (2) jaunieši vecumā no 15 līdz 30 gadiem, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=3 651

Kāds bija galvenais mērķis, kādēļ Jūs devāties uz ārzemēm? (%)

Datu avots: Aptauja "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika" ietvaros 2014. gadā.

Bāze: (1) visi respondenti, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=12 491; (2) jaunieši vecumā no 15 līdz 30 gadiem, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=3 651

Nodarbošanās Latvijā pēdējo 3 gadu laikā pirms aizbraukšanas (%)

Datu avots: Aptauja "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika" ietvaros 2014. gadā.

Bāze: (1) visi respondenti, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=12 491; (2) jaunieši vecumā no 15 līdz 30 gadiem, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=3 651

Kāda ir Jūsu galvenā nodarbošanās šobrīd? (%)

Datu avots: Aptauja "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika" ietvaros 2014. gadā.

Bāze: (1) visi respondenti, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=12 491; (2) jaunieši vecumā no 15 līdz 30 gadiem, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=3 651

Vidēji cik bieži Jūs braucat uz Latviju? (%)

Datu avots: Aptauja "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika" ietvaros 2014. gadā.

Bāze: (1) visi respondenti, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=12 491; (2) jaunieši vecumā no 15 līdz 30 gadiem, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=3 651

Atgriešanās plāni (%)

Datu avots: Aptauja "Latvijas emigrantu kopienas: nacionālā identitāte, transnacionālās attiecības un diasporas politika" ietvaros 2014. gadā.

Bāze: (1) visi respondenti, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=12 491; (2) jaunieši vecumā no 15 līdz 30 gadiem, kuri emigrējuši pēc 2000.g., n=3 651

